

запрацює ефективний механізм здійснення правосуддя під час воєнного стану.

Отже, незважаючи на те, що у чинному Цивільному процесуальному кодексі України не відбулося змін для забезпечення судового розгляду під час воєнного стану, судді повинні, виходячи зі свого досвіду, вміти пристосувати наявні процесуальні норми при здійсненні правосуддя в таких складних для країни умовах. Вони також повинні враховувати при розгляді справ положення ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [8] щодо справедливого суду та пам'ятати про заборону скорочення та прискорення судочинства під час воєнного стану.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про введення воєнного стану в Україні: указ Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 року № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 року № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
4. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 року № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
6. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
7. Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України (щодо здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного стану): проект Закону від 26.04.2022 року № 7316. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39489>
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

*Ведькало Ангеліна Олексіївна,
студентка 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

*Науковий керівник: д.ю.н., професор кафедри цивільного процесу,
професор Андронов І. В.*

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІНИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПІДСУДНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з подіями, які відбуваються в наші країні, а саме введення воєнного стану по всій території України з 24 лютого 2022 року, виникає чимало питань, які пов'язані зі здійсненням правосуддя. Умови воєнного стану впливають на роботу судів, на правовідносини та на різні юридичні підрозділи. Оскільки більшість територій є тимчасово окупованими, або на них ведуться активні бойові дії, то виникає проблематика розгляду юридичних спорів у таких містах. Тому зміна територіальної підсудності стає необхідним процесом задля вирішення справ. Верховним Судом було опубліковано розпорядження про визначення територіальної підсудності справ, де зазначався перелік судів та зміна їх місцезнаходження. Виникає питання, що ж відбувається зі справами, розгляд яких був не завершений та особливість їх вирішення на законодавчому рівні.

Особливості зміни територіальної юрисдикції передбачені у Цивільному процесуальному кодексі України, Законі України «Про судоустрій і статус суддів» та інших нормативно-правових актах. Щодо цивільно-процесуального законодавства, то необхідно зазначити, що розділ 3 ЦПК регулює здійснення територіальної підсудності відповідно до вказаних норм. Територіальною юрисдикцією (підсудністю) вважається компетенція відповідних органів, щодо розгляду та вирішення цивільних справ на певній території, на яку поширюється юрисдикція справи. Необхідно зазначити, що зміна територіальної підсудності не повинна впливати на результат вирішення справи. Розгляд та вирішення спорів регулюється як національним законодавством, так і міжнародним. Звертаючи увагу на розумні строки, необхідно зазначити, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, це передбачено статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейської

конвенції з прав людини). [1] Поняттям розумного строку необхідно вважати, строк, який необхідний для вирішення спору відповідно до матеріальних і процесуальних норм законодавства. Якщо відбувається пропущення процесуальних строків при вирішенні справи, то у такому випадку, питання буде вирішуватися в кожному конкретному випадку, при цьому будуть враховуватися доводи, які наведені у заяві про поновлення такого строку. Судова практика звертає увагу, що не є підставою для поновлення процесуальних строків воєнний стан, якщо не будуть надані певні докази та причини того, чому саме особа не змогла подати заяву, наприклад, до апеляційної чи касаційної інстанцій та ін. Суд може врахувати той факт, що громадянин міг перебувати на військовій службі, у такому випадку строки можуть поновлювати. По можливості процесуальні строки можуть продовжувати до закінчення воєнного стану, але, якщо, розгляд справи невідкладний, то в першу чергу зосереджуються на таких справах. [2] Відповідно до ч. 1, ст. 127 ЦПК України, суд поновлює пропущений процесуальний строк, якщо визнає причини його пропуску поважними, при цьому учасник справи повин подати заяву. [3]

На початку березня 2022 року в Законі України «Про судоустрій та статус суддів» відбулися певні зміни, що стосуються територіальної підсудності, а саме частину 7 статті 147 цього Закону було доповнено що, якщо суд немає можливості здійснити правосуддя під час воєнного стану або військовими діями, то може бути змінено територіальну підсудність судових справ, що розглядаються в такому суді, за рішенням Вищої ради правосуддя, що ухвалюється за поданням Голови Верховного Суду, передається до суду, який більш за всіх територіально знаходиться ближче до того суду, який саме не може здійснювати правосуддя, або іншого визначеного суду. [4] Слід зазначити, що вже на певних територіях, які були звільнені від окупації, починають відновлювати свою роботу суди. Але, залишається проблема у тому, що деякі з судів були пошкоджені та зруйновані, навіть в деяких зникла техніка та інші матеріальні цінності. Верховною Радою України було внесено зміни до законодавства країни щодо питання онлайн засідань, тобто проведення судового розгляду дистанційно. [5] Так, в Україні з 2021 року почали функціонувати електронні доповнення Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, це «Електронний кабінет» та «Електронний суд». Електронний суд – це підсистема, яка забезпечує обмін процесуальними документами між

судом та учасниками справи. Але при цьому необхідно попередньо зареєструватися в Електронному кабінеті та мати кваліфікований електронний підпис. Суд надсилає особам документи в електронній формі, але при цьому кожен може за заявою отримати паперову форму. Особа має обов'язково пройти процедуру реєстрації або автентифікації. Також діє підсистема відеоконференцзв'язку, за допомогою якої учасники справи можливість брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, це може відбуватися поза межами приміщення суду, використовуючи свій Електронний кабінет та власні технічні засоби, або в приміщенні іншого суду, за допомогою технічних засобів суду, а також, передбачено законодавством прийняття участі в різних установах, наприклад медичному закладі або установа виконання покарань чи попереднього ув'язнення. Особи мають можливість брати участь у засіданнях інших органів та установ системи правосуддя в режимі відеоконференції. Щодо порядку, який визначає особливості проведення таких засідань, то вони можуть встановлюватися відповідними органами та установами системи правосуддя. Адміністратор ЄСІТС розробляє інструкцію користувача підсистеми відеоконференцзв'язку. Вона розміщується на вебсторінці технічної підтримки користувачів ЄСІТС. В залежності від того, де особа обере місце перебування під час відеоконференції, відповідальність за зв'язок може нести не тільки учасник, а й суд. [6]

Отже, здійснення правосуддя під час воєнного стану передбачено, але з певними особливостями. До законодавства вносяться зміни щодо проведення судових засідань, а саме прийняття рішень щодо певної справи, зміни територіальної юрисдикції, строки розгляду спорів та подачі заяв. Все це обумовлюється тим, що законодавчі органи нашої держави дбають про те, аби судові засідання та розгляд справ відбувалися відповідно до норм законодавства, при цьому враховують певні тонкощі щодо неможливості особи бути присутнім у залі судового засідання або розміщення суду на певній території, що може бути окупованою, чи розташовуватися під місцем обстрілів. Впроваджуються нові електронні системи та засоби проведення судових засідань в онлайн режимі та обмін документів в електронному режимі. Всі ці способи вдосконалюються, з'являються оновлення в електронних носіях, а саме застосування мобільних додатків. Щодо процесуальних строків, то норми продовження та поновлення передбаченні ЦПК України, але щодо воєнного стану не зазначається. Тому

діють інші нормативно-правові акти, які допомагають у вирішенні питань зміни здійснення правосуддя під час воєнного стану, надзвичайного та карантину. Якщо звернути увагу щодо рекодифікації цивільно-процесуального законодавства, то необхідні зміни можна внести щодо воєнного стану у ЦПК України, так як в інших нормативно-правових актах передбачені такі статті, то задля уточнення та вдосконалення здійснення правосуддя у цивільних справах, цивільний процесуальний Кодекс України може бути доповнено.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини): Конвенція, Міжнародний документ, Протокол від 04 листопада 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#n328
2. Робота судів України в умовах воєнного стану. URL: https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/209874_robota-sudv-ukrani-v-umovakh-vonnogo-stanu
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Кодекс України, Кодекс, Закон від 18 березня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. 2004.- № 40-41. Ст. 492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 року. *Верховна Рада України*. 2016. № 31. Ст. 545.
5. Особливості здійснення судочинства в умовах воєнного стану. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/211140_osoblivost-zdysnennya-sudochinstva-v-umovakh-vonnogo-stanu
6. Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Рішення, Положення від 17 серпня 2021 року. Вища Рада правосуддя. 2021. № 1845/0/15-21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text>
7. Особливості здійснення правосуддя в умовах війни. URL: <https://pravo.ua/osoblyvosti-vidpravlennia-pravosuddia-v-umovakh-viiny/>